

A l'atenció de la Comissió de Treball del Parlament de Catalunya. Ponència sobre la Proposició de Llei de creació de l'Agència Catalana de Protecció Social.

Substanciació per escrit de la compareixença de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social.

Il·lustres diputats i diputades, membres de la ponència de la Proposició de Llei de creació de l'Agència Catalana de Protecció Social.

Deixin-me agrair-los, abans de res, l'amable invitació que han ofert a l'entitat que represento per tal de poder comparèixer en aquesta ponència i poder expressar, així, el nostre posicionament sobre aquesta important proposició de Llei. Al mateix temps, els demano disculpes per no haver pogut substanciar presencialment aquesta defensa en el temps i forma que se'ns va oferir. Els prego que acceptin aquest escrit com el recull de consideracions i reflexions que hauríem expressat davant de vostès en una compareixença oral.

Com els deia en la primera frase que els adreço, la proposició de Llei que ens ocupa és de gran importància. I ho és per diversos motius. En primer lloc, perquè té l'objectiu d'impulsar i regular un organisme que defensem com a necessari dins de l'estructura de l'administració de la Generalitat (més endavant m'hi referiré). En segon lloc, perquè els destinataris d'aquesta estructura, el seu univers objectiu, és el conjunt de ciutadans i ciutadanes de Catalunya. Una ciutadania en que, en un moment o altre del seu cicle vital, necessitaran comptar amb la garantia que els ofereix un Estat del benestar a través de la seva protecció social. En tercer lloc, perquè la finalitat darrera d'aquesta protecció social que ha de gestionar la futura agència és la de fer front a les situacions de vulnerabilitat i d'exclusió que són fruits d'un sistema econòmic que en la darrera onada de crisi econòmica se li ha conegut la seva faceta més descarnada però que mai ha estat capaç de reduir fins a l'anècdota un dels grans mals de la nostra societat: les seves desigualtats. Com manifesta la mateixa exposició de motius d'aquesta proposició de Llei: "Una societat de progrés necessita un nivell de cohesió social basat en la igualtat d'oportunitats i en la promoció social i individual".

Tanmateix, abans d'entrar en el contingut de la proposició de Llei, permetin-me contextualitzar el nostre posicionament a través d'algunes reflexions entorn de del funcionament del sistema de protecció social i, en especial atenció, entorn de les disfuncions del mercat laboral, autèntic epicentre de les problemàtiques socials i del mateix sosteniment del sistema. Considero que aquesta comissió en la que compareixo, la de Treball, és la més adequada per traslladar algunes de les següents reflexions.

Segons la metodologia europea –utilitzada per Espanya i Catalunya- el concepte de protecció social "inclou totes les intervencions d'organismes públics o privats destinades a alleugerir les càrregues que representa per a les llars i individus una sèrie establerta de riscos o necessitats, sempre que no existeixi un acord simultani i recíproc ni individual".

L'any 2013 (darreres dades corresponents a aquesta metodologia) a Catalunya les principals despeses en protecció social es van destinar a la vellesa, que inclou les pensions de jubilació (un 38,5% del total), la malaltia i l'assistència sanitària (un 23,7%) i les prestacions d'atur (un 13,7%). La diferència principal respecte de la mitjana de la UE-28 correspon a les prestacions d'atur, que a la UE-28 tenen un pes d'un 5,4%, molt inferior al de Catalunya; en canvi, a la UE-28 tenen més pes les despeses de malaltia i assistència sanitària (29,6%), vellesa (40,6%) i família (7,8%). Hi ha una estructura diferencial del sistema de protecció català respecte al conjunt europeu.

Els indicadors de pobresa ja eren elevats abans de la crisi i amb ella s'ha teixit un sistema de garantia de rendes fragmentat i complex (complexitat administrativa). A la pobresa anterior a la crisi, cal sumar la pobresa derivada d'ella mateixa: pèrdua del llocs de treball, augment de l'atur de llarga durada i reducció del percentatge d'aturats protegits per una prestació d'atur, l'augment de les desigualtats i ara la pobresa dels treballadors. La qualitat de les prestacions també s'han deteriorat i són majoritàries les de tipus assistencial en detriment de les contributives. Observem un sistema que no s'adapta a l'actual situació i que no té en compte nous perfils de pobresa, derivats de la precarització de l'ocupació: salaris baixos, trajectòries discontinües, inestabilitat, majors de 55 anys amb risc de no cobrar la pensió de jubilació, etc.

Com han argumentat darrerament els sindicats, és necessari harmonitzar les prestacions d'atur amb altres mesures com les rendes mínimes o prestacions d'ingressos mínims, per protegir als que volen treballar i no tenen ocupació i per tant no tenen ingressos per garantir un nivell de vida suficient. Al desembre de 2015 només el 55% de les persones inscrites com aturades en els serveis públics d'ocupació perceben una prestació contributiva o un subsidi. Una taxa que es redueix cada mes degut a la llarga crisi que esgota totes les prestacions possibles i a les reformes i retallades pressupostàries. Segons els mateixos, l'efecte de la crisi sobre el mercat de treball va més lluny de l'atur, està afectant la qualitat de l'ocupació i les condicions de treball dels que encara mantenen treball i dels que estant sent contractats actualment. Major precarietat: temporalitat, pitjors jornades de treball, treballs menys qualificats i salaris més baixos. A desembre de 2015, el 93,2% dels contractes registrats són temporals, 3 punts més que a febrer de 2012. Cal ressaltar la pujada dels contractes de formació (un dels més modificats amb la reforma laboral), els de pràctiques, els d'obra i servei i els eventuais. I també que un de cada quatre contractes que es signen tenen una durada igual o inferior a la setmana, i que a finals de 2015 un 40,6% dels contractes indefinits i un 32,5% dels temporals, eren a jornada parcial.

El que queda clar és que amb les reformes laborals dels darrers anys s'ha buscat flexibilitzar i desregular la protecció en el mercat laboral, però no s'ha tingut en compte els costos que això suposava. Per tant, com que aquest és el model en el que estan instal·lats precarietat i baixos salaris, cal assajar nous mecanismes compensatoris de la precarietat i la fragilitat en el mercat laboral com a mecanisme d'inclusió social.

Si em permeten el comentari, les entitats socials i els serveis socials hem fet, i estem fent, gala d'un esforç titànic per respondre al creixement de la demanda de necessitats socials, molt per sobre en alguns casos de les nostres pròpies possibilitats. Tot i així, el col·lapse als serveis socials bàsics i la seva gestortització dificulten donar una resposta suficient a necessitats que, en aquest sector d'atenció a les persones, són sempre d'una urgència palpable. Al seu torn, això genera desplaçaments verticals i laterals de les problemàtiques, repercutint en major pressió sobre les pròpies entitats socials com a via alternativa d'atenció –i que, en qualsevol cas, també ha de tenir-se en compte–.

L'atzar ha volgut fer coincidir aquesta ronda de compareixences amb un debat més viu que mai sobre l'establiment d'una Renda Garantida de Ciutadania. Estarem molt atents a l'evolució d'aquesta qüestió també transcendental. I tindrem temps, també, per valorar la implantació i bondats d'aquesta mesura. Mentrestant no fem aquest gran salt, la renda mínima d'inserció és un ajut econòmic adreçat a famílies amb greu risc d'exclusió social i pobresa severa que no tenen cap altra font d'ingressos i va orientada a promoure la seva inserció sociolaboral. Cal evolucionar els models de prestació de garantia i de complements de renda de suficiència. Però mai ha de substituir a unes retribucions del treball suficient.

Es fa necessari planificar un increment progressiu del percentatge de protecció social en relació al PIB fins valors europeus. A Catalunya, segons darreres dades, hauria d'incrementar 2,5 punts, és a dir, amb xifres del PIB l'any 2015 204.666,273M€, un increment de 5.000M€. Si hi sumem Salut, l'increment hauria de ser de 4,7 punts.

D'altra banda, s'hi suma que, partint de les dades facilitades pel Sistema Europeu d'Estadístiques de Protecció Social (SEEPROS), en la distribució percentual de la despesa en protecció social la despesa en vellesa (on s'inclouen les pensions) és la que presenta el major percentatge, per sobre del 38,5% al 2013, seguit de malaltia/assistència sanitària amb un 23,7%. Amb aquestes dades, queda clar l'envelliment de la població pel creixement del pes de les pensions i la càrrega que suposa l'atur. Juntament amb la reducció de la taxa de cobertura de la prestació per atur, fa pensar que el pes de l'atur es reduirà i augmentarà la partida d'exclusió social. Aquestes dades apunten la idea de redefinir el paper de les rendes mínimes i, especialment, en la necessitat de crear ocupació de qualitat. La protecció social és una peça d'un engranatge més gran on cal incidir en situació l'ocupació en el centre de les polítiques públiques.

Amb aquestes dades, queda clara la càrrega que suposa l'atur. Com s'ha vist, la reducció de la taxa de cobertura de la prestació per atur, fa pensar que el pes de

l'atur es reduirà i augmentarà la partida d'exclusió social. Aquestes dades apunten la idea de redefinir el paper de les rendes mínimes.

Les fonts de finançament de les despeses en protecció social provenen de les cotitzacions dels ocupadors i de les persones protegides; aportacions de les administracions públiques (es classifiquen segons si provenen d'impostos expressament previstos per finançar la protecció social o dels ingressos públics generals) ; transferències d'altres sistemes o unitats de protecció social i, finalment, d'altres ingressos (produïts per les rendes de la propietat). En relació als ingressos corrents per finançar les despeses de protecció social a Catalunya procedents de les cotitzacions s'han reduït en 8,6 punts de 2008 a 2013, mentre que s'han incrementat les aportacions de les administracions públiques en un 9%. S'ha fet ús del Fons de Reserva de la Seguretat Social, que com sabem s'està esgotant. Mentre que a Catalunya els ingressos han crescut en aquest període un 0,5%, les despeses de protecció social un 9,5, principalment per la vellesa i l'atur.

Cal establir un mecanisme per equiparar l'evolució de les despeses amb l'evolució dels ingressos i, prèviament, definir clarament el nivell de les polítiques de protecció social en relació al PIB, tot considerant que l'increment de les pensions no s'aturarà en els propers anys.

En aquest sentit, valorem que la futura Agència Catalana de Protecció Social és un avenç necessari per millorar la gestió de les prestacions socials. Coincidim plenament amb l'objectiu que planteja el text en que la futura Agència Catalana de Protecció Social ha de vetllar per garantir una major eficiència en la prestació d'aquest tipus de polítiques públiques.

Catalunya té 169 prestacions econòmiques i de serveis, el 60% competència de la Generalitat. L'objectiu principal d'aquesta futura llei, el de crear un organisme que centralitzi el conjunt de les prestacions socials sota competència de la Generalitat, ha estat una reivindicació constant de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social. Concretament, en el document de propostes per a les darreres eleccions al Parlament del 27 de Setembre es recollia en el punt 11è la "creació d'un únic òrgan gestor de les prestacions socials orientades a la inclusió social i laboral".

I és que la llei de serveis socials aprovada ara fa gairebé 10 anys ja preveia la constitució d'aquest organisme, que ha de suposar una millora en el sistema de protecció social a Catalunya a través de la coordinació i la gestió de les prestacions econòmiques i de serveis. La futura Agència Catalana de Protecció Social ha de vetllar per assegurar la implicació i participació dels principals agents econòmics i socials. En aquest sentit, valorem que la disposició transitòria tercera que indica que "En un termini màxim de 3 mesos el Govern convocarà els agents econòmics i socials per a l'elaboració d'un Pacte Nacional per a la Protecció Social des d'on s'afrontin els reptes en el curt i mitjà termini en matèria de protecció social a Catalunya, així com les bases del Sistema Català de Protecció Social".

També és necessari repensar, adaptar a la nova situació social i simplificar el conjunt de prestacions econòmiques i de serveis. No seria necessari impulsar

aquest debat mentre es crea l'agència per tal d'adaptar els nous serveis a una nova estructura? La Llei no entra en el debat de les prestacions econòmiques i prestacions de serveis. Aquest és, i ja em permetran que em desviï de la qüestió, el debat més important que hem d'abordar. És necessari establir l'estructura que ha de gestionar la protecció social, però es fa imprescindible també discutir sobre el propi funcionament d'aquesta. És necessari obrir un diàleg per definir el pes de les diferents polítiques de protecció social tot considerant l'estructura de la població actual i la seva projecció futura.

Certament, la crisi econòmica ha generat nous perfils de pobresa i noves necessitats juntament amb les existents. Les urgències de serveis, la dispersió de prestacions entre diversos departaments, la manca de coordinació entre administracions, fan molt necessària una Agència eficaç i àgil en la gestió de les prestacions i serveis, amb coordinació amb les administracions locals (amb competència exclusiva en matèria de serveis socials bàsics). Una coordinació, apuntada a la proposició de Llei de la que voldríem poder conèixer més detalls sobre la seva estratègia d'implantació.

Les administracions s'han vist desbordades per situacions molt greus de pobresa i exclusió social, i en el projecte de Llei en l'art. 4.3 es parla de "L'Agència podrà delegar o assignar l'exercici de la competència d'execució de determinats serveis de protecció social als ens locals de Catalunya, o encarregar la gestió de determinats serveis, activitats materials o tècnics, d'acord amb el preveu la legislació de règim local de Catalunya". Pensem que potser caldria aprofundir en aquesta coordinació, i els instem a concretar-la amb la participació i acompanyament de les entitats socials.

Per altra banda, cal tenir present que actualment, la despesa en protecció social majoritàriament està a mans de l'AGE. Dels 41.907 milions d'euros totals, la Generalitat en finança 10.127 milions d'euros, és a dir, una quarta part (caldrà considerar altres quantitats que es financen de forma mixta amb altres administracions). D'aquests un 78,8% són per l'àmbit de salut. Com preveu ampliar-se la nova estructura creada a partir de l'Agència, si arribat el cas ha de gestionar la totalitat dels recursos? Aquesta és una qüestió que ens genera inquietud i de la que tenim molt d'interès en veure reflectida a través del reglament que desenvolupi aquesta futura llei.

Ens felicitem per la voluntat de fer el més àmplia i participativa possible la gestió i seguiment d'aquestes polítiques a través de la creació dels òrgans del Consell Assessor i del Consell de Participació.

Finalment, voldríem una major concreció de l'article 4.2, que especifica que per a l'exercici de les seves activitats l'Agència podrà formalitzar concerts, convenis, encàrrecs de gestió amb altres entitats públiques o privades. En hagués satisfet un major detall de en quins serveis s'està pensant.

Els haig de confessar que haguéssim preferit poder intervenir prèviament a la culminació d'aquest projecte de llei, però el fet que s'hagi obert el debat

parlamentari sobre la necessitat de donar passos en ferm en aquesta direcció, amb la presentació fins i tot d'un articulat alternatiu i amb aportacions interessants, indica la transcendència que suposa per al conjunt de la ciutadania la creació d'eines que ajudin a enfortir els drets socials.

Els felicitem per aquest important pas i els donem el suport en la tramitació d'aquesta proposició de llei. Ens posem, tanmateix, a la seva disposició per tal d'abordar el funcionament i reptes d'un sistema de protecció social que ha de garantir una ciutadania amb una vida més digna dins d'una societat menys desigual.

Molt cordialment,

Oriol Illa
President

Barcelona, a 16 de novembre de 2016.